

ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ ΠΕΤΟΥΝ ΟΙ ΓΛΑΡΟΙ... ΚΑΙ ΚΑΤΙ DRONES

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Η φράση «θαλάσσιο πάρκο» με πρώτη σκέψη μάς φέρνει στο μυαλό κάτι σαν το Allou Fun Park. Η πρόσφατη συζήτηση όμως περί «θαλάσσιων πάρκων» στο Αιγαίο και το Ιόνιο δεν είχε και πολλή fun. Αντίθετα, αποτέλεσε εστία έντασης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, προκάλεσε ανακοινώσεις και κόντρα-ακοινώσεις των αντίστοιχων υπουργών και μονοπώλησε για λίγες μέρες την ειδησεογραφία σαν μίνι θερμό επεισόδιο.

Και μπορεί να το ξέραμε πως ο καλός μας πρωθυπουργός είναι πολύ «ευαίσθητος σε θέματα περιβάλλοντος», αλλά τι μύγα τον τσίμπησε τώρα και θέλει να σώσει τα ψάρια του Αιγαίου; Όπως δήλωσε στα μέσα του Απρίλη,

Είναι παράδοξο το γεγονός ότι, αν και είμαστε μια χώρα θαλασσινή, στην πολιτική μας για τη φύση προτάσσουμε μονοσήμαντα κυρίως την προστασία του «πρασίνου». Όχι, όμως, εξίσου και τη διαφύλαξη του «απέραντου γαλάζιου» που μας περιβάλλει.¹

Αυτά είναι. Ο Νέγκρι έγραψε το *Απ' το Κόκκινο στο Πράσινο* κι ο Κούλης θα γράψει το «Απ' το Πράσινο στο Γαλάζιο». Πέρα απ' το κρύο αντιεξουσιαστικό χιούμορ όμως, το όλο πράγμα δεν είναι καθόλου αστειό.² Γιατί η προστασία της άγριας ζωής του Αιγαίου έχει δεκαετίες που χρησιμοποιείται ως γλώσσα διεξαγωγής του ελληνοτουρκικού ανταγωνισμού. Και αν κοιτάξουμε λίγο το παρελθόν της, μπορεί να καταλάβουμε καλύτερα το παρόν της.

Για αρχή χρειάζεται να επαναλάβουμε δύο απ' τις βασικές θέσεις του σχήματος που χρησιμοποιούμε για να καταλαβαίνουμε τον κόσμο:

- Τη δεκαετία του '70 ο καπιταλιστικός κόσμος άλλαξε για τα καλά. Κομμάτι αυτής της αλλαγής ήταν και η μετατροπή της γλώσσας του περιβάλλοντος σε κρατική γλώσσα με τα όλα της. Από τη μία, η «περιβαλλοντική κρίση» είχε μια ταξική όψη: ήταν κατάλληλη για την επιβολή συγκεκριμένων πειθαρχήσεων και πολιτικών, έχοντας μάλιστα μια προοδευτική εσάνς. Από την άλλη, είχε μια όψη διακρατικού ανταγωνισμού. Η γλώσσα του περιβάλλοντος επέκτεινε την κρατική επικράτεια «στους αιθέρες, τους ωκεανούς, τους πόλους, ακόμα και το διάστημα», όπως έλεγε τότε κι ένας κατεχοχρήν Αμερικανός ειδικός.³

- Τη δεκαετία του '90 ο καπιταλιστικός κόσμος ξανάλλαξε. Από το 1991 και μετά, η στρατηγική των ΗΠΑ είναι η διάλυση μιας πλατιάς ζώνης στην περιφέρεια της Ευρασίας, μιας ζώνης της οποίας τμήμα είναι και η Ελλάδα. Ο στόχος είναι όλα τα κράτη της περιοχής να πλακώνονται αναμεταξύ τους, ώστε να επιτευχθεί αυτό που λέγεται «ανάσχεση» των μεγάλων ευρασιατικών δυνάμεων, δηλαδή της Ρωσίας και της Κίνας.⁴ Το πλάκωμα ξεκίνησε το 1991. Η Ελλάδα συμμετέχει κανονικά και με τα όλα της σε αυτό το πλάκωμα από την αρχή του, έχοντας στο επίκεν-

τρο την εμπλοκή της στα Βαλκάνια και την ανάσχεση του τουρκικού κράτους και ελπίζοντας να αδράξει τυχόν ευκαιρίες σε περίπτωση που βρει την Τουρκία μπόσικη. Αυτό οδήγησε στις ιστορίες με το όνομα της Μακεδονίας και με τον «παρ' ολίγον πόλεμο» των Ιμιών.

Έχοντας κατά νου αυτά λοιπόν, πάμε να δούμε μια μικρή ιστορία της προστασίας του «απέραντου γαλάζιου» των ελληνικών θαλασσών.

NATURA 2000: ΜΙΑ ΦΙΛΟΔΟΞΗ ΙΔΕΑ

Οι πρώτες νομικές ρυθμίσεις για την προστασία του περιβάλλοντος συγκεκριμένων περιοχών εμφανίστηκαν -πότε άλλοτε;- μέσα στα '70s. Το 1971, υπογράφηκε η σύμβαση Ραμόν για τους «υδροβιότοπους διεθνούς σημασίας» και το 1979 τα κράτη της ΕΟΚ υπέγραψαν την οδηγία 79/409 για τη διατήρηση των άγριων πτηνών. Την ίδια περίοδο (το 1973), άρχισε να συζητιέται και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, την οποία παραγαλίζουν τα τελευταία χρόνια όλοι οι Έλληνες ειδικοί που θέλουν να υποστηρίξουν ότι όλο το Αιγαίο ανήκει στην Ελλάδα. Όλες αυτές οι νομικές καινοτομίες όμως μπήκαν στον πάγο για μια-δυ δεκαετίες και ξαναβγήκαν στο προσκήνιο με το που φούντωσε ο παγκόσμιος πόλεμος: δηλαδή στις αρχές των '90s.

Με την έναρξη του πολέμου της Γιουγκοσλαβίας πήραν μπροστά μια σειρά από διαδικασίες. Διαδικασίες πολεμικές που όμως εκφράζονταν σε διαφορετικές γλώσσες, όπως η ενέργεια και το περιβάλλον.

Το 1992 η ΕΟΚ υπέγραψε μια οδηγία που έμεινε γνωστή ως δίκτυο Natura 2000, η οποία θα καθόριζε ποιες περιοχές έχουν «σπουδαία οικολογική σημασία». Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας τέθηκε τελικά σε ισχύ το 1994. Το «τέθηκε σε ισχύ» βέβαια είναι λίγο καταχρηστικό γιατί τη σύμβαση αρνήθηκαν να υπογράψουν κάμποσα κράτη, μεταξύ των οποίων και η Τουρκία. Οι θάλασσες μπήκαν στο επίκεντρο του διεθνούς διακρατικού ανταγωνισμού. Και το 1995 το ελληνικό κράτος ψήφισε τον ν. 2289/95, ο οποίος ρύθμιζε την έρευνα και την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και ξεκίνησε στα καπάκια να παραχωρεί «θαλάσσια οικόπεδα» προς έρευνα.

Ας μείνουμε προς το παρόν στο δίκτυο Natura. Το κάθε κράτος έπρεπε να συντάξει μια λίστα με τέτοιες περιοχές και να την υποβάλει στην ευρωπαϊκή ένωση. Έπειτα θα είχε υποχρέωση να τις «προστατέψει» (ό,τι κι αν σημαίνει αυτό) και θα λάμβανε γι' αυτό το σκοπό και κάτι ευρωπαϊκά κονδύλια. Σήμερα, το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει περίπου το 15% του εδάφους της Ε.Ε. Το ελληνικό κράτος, από πλευράς του, κατάλαβε αμέσως ότι οι περιοχές που θα έβαζε στο δίκτυο Natura θα αποκτούσαν ευρωπαϊκή αναγνώριση, ίσως και κάποιου είδους

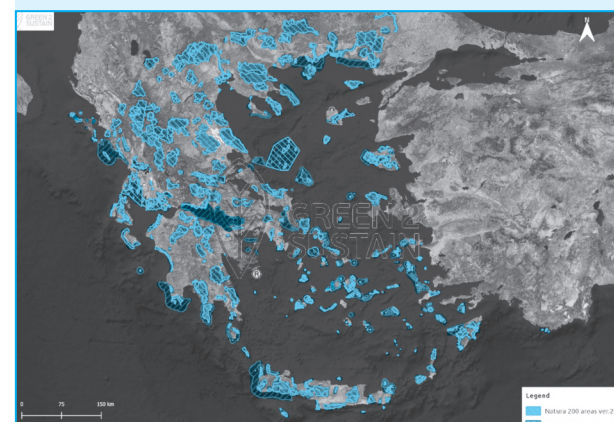
«προστασία» με ευρωπαϊκά κονδύλια. Έτσι βιάστηκε να εντάξει ήδη από το 1994 στο δίκτυο Natura ό,τι λαγκάδι και νησάκι βρήκε που να έχει πάνω έστω και έναν γλάρο. Κάπως έτσι βρέθηκε στο δίκτυο Natura το 27% της χερσαίας έκτασης της Ελλάδας και το 19% των θαλάσσιων υδάτων της (το οποίο τώρα ο Κούλης θέλει να επεκτείνει στο 32%). Δηλαδή, η Ελλάδα έσπευσε να χαρακτηρίσει προστατευόμενες σχεδόν τις διπλάσιες περιοχές απ' όλα τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη.⁵

Κι αμέσως επιδόθηκε στην «προστασία» αυτών των περιοχών... με φρεγάτες.

Ο ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟΝ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΙΜΙΩΝ ΩΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Την άνοιξη του 1995, μια οικολογική οργάνωση, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, ανακάλυψε ότι στα Ίμια και τις άλλες βραχονησίδες που διεκδι-

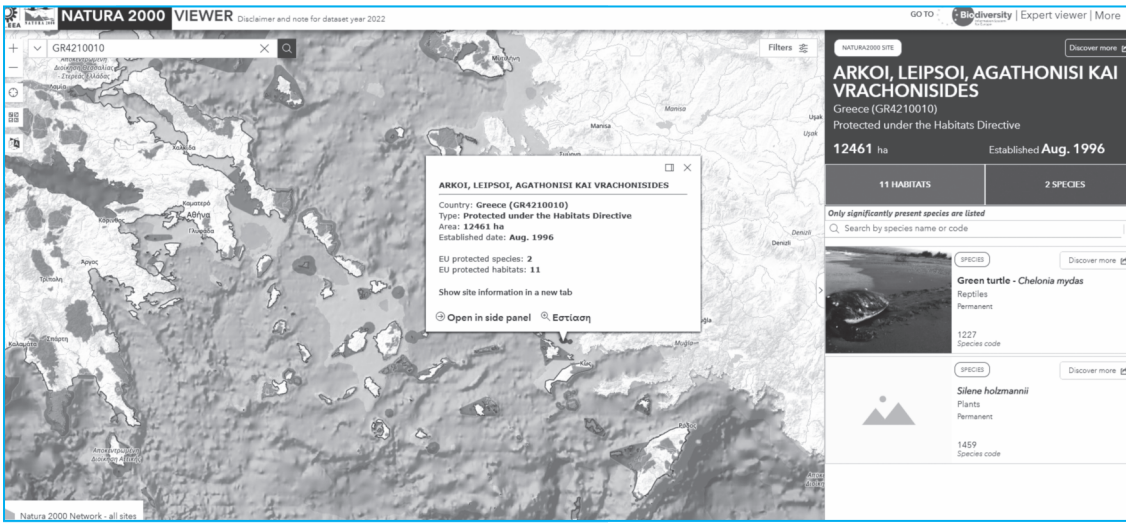
ΚΑΤΙ ΛΙΓΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΠΑΝΤΑ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΙ

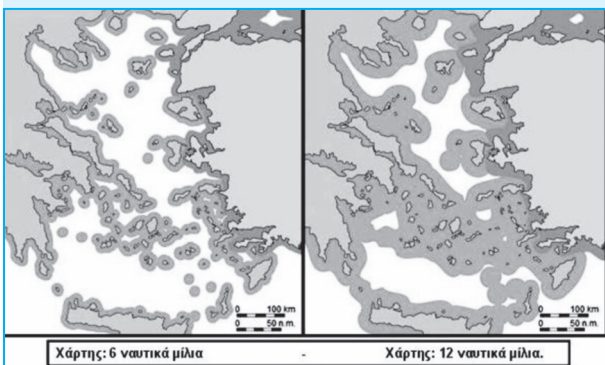
Περιοχές Natura στην Ελλάδα.

Περιοχές που προστέθηκαν στο δίκτυο Natura το 2018.

Αύγουστος 1996, εφτά μήνες μετά το επεισόδιο των Ιμίων, τα Ίμια εντάσσονται στις περιοχές Natura κάτω από την ταμπέλα Arkoι, Leipsoi, Agathonisi και Vrachonisides. Ο λόγος φυσικά ήταν για να προστατευτεί η πράσινη χελώνα...

Η έκταση που θα καταλαμβάνουν τα δύο νέα «εθνικά θαλάσσια πάρκα» ξεπερνά κάθε έννοια θαλάσσιας κυριαρχίας σε όσα μίλια κι αν προσαπλήσουν να την ορίσουν οι Έλληνες.

κούσε για λογαριασμό της η Ελλάδα, ζούσαν άφθονα σπάνια πουλιά, όπως ο «αιγαιόγλαρος, το κικρινέζι και ο σπιζαετός». Τα μήντια της εποχής έσπευσαν να χαρακτηρίσουν το έργο της Ορνιθο-

λογικής «ηρωικό». Ένα τυπικό ρεπορτάζ της εποχής πήγαινε ως εξής:

Είναι οι μόνιμοι κάτοικοι των βραχονησίδων μας. Οι αιγαιόγλαροι... Τα τρία τελευταία χρόνια όμως κάποιος παρακολουθούν αυτό το απειλούμενο είδος. Και οι νησίδες και βραχονησίδες όπου οι αιγαιόγλαροι ζουν, αποκτούν και διακριτική, ανθρώπινη ζωή. Οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι στρατιωτικοί, ούτε ντόπιοι νησιώτες. Ονομάζονται Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και είναι μια χούφτα νέα παιδιά. Αγωνίζονται, με οικολογικά και βιολογικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με πληθώρα κεφαίου και λαχτάρας, να προστατέψουν τους αιγαιόγλαρους, τους τελευταίους κατοίκους ερημικών και ερημωμένων πατρίδων.⁶

Εν μέσω τέτοιων γλυκανάλατων άρθρων λοιπόν, η Ορνιθολογική υπέβαλε τον Αύγουστο του 1995 μια πρόταση για την «ανάδειξη και προστασία της οικολογικής αξίας των βραχονησίδων, η οποία θα εξυπηρετούσε και σημαντικούς εθνικούς σκοπούς». ⁷ Το ποιοί ήταν αυτοί οι «σημαντικοί εθνικοί σκοποί» έγινε σαφές πέντε μήνες αργότερα, όταν ο ελληνικός κι ο τουρκικός στόλος έκατσαν γύρω από τα Ίμια και κοιτάζονταν να δουν ποιος θα βλεφαρίσει πρώτος. Γύρω από τα Ίμια, δηλαδή γύρω από έναν βράχο «στον οποίο δεν κατοικούν άνθρωποι, αλλά κάτι λαγοί, θαλασσοπούλια και κατσίκια», όπως έλεγε τότε το CNN. Το ελληνικό κράτος όμως βολεύονταν και με τα θαλασσοπούλια.

Εκείνη την εποχή, η υπόθεση των Ιμίων φάνηκε εντελώς αναπάντεχη, σαν να προέκυψε από το πουθενά. Σήμερα γνωρίζουμε περισσότερα για την έναρξη της νέας φάσης του παγκοσμίου πολέμου, την εμπλοκή της Ελλάδας, τα μέσα και τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν, τη σημασία της γλώσσας του περιβάλλοντος σ' αυτή την υπόθεση. Σήμερα γνωρίζουμε ότι η «κρίση των Ιμίων» προέκυψε από συγκεκριμένες ενέργειες του ελληνικού κράτους, που είχαν και μια τέτοια περιβαλλοντική όψη. Ο «παρ' ολίγον πόλεμος» πάγωσε για λίγο τις βλέψεις του ελληνικού κράτους. Ενώ όμως αυτές πάγωσαν, οι περιοχές Natura συνέχισαν.

Μια εβδομάδα μετά την κρίση των Ιμίων, η εφημερίδα Αυγή φιλοξένησε ένα ρεπορτάζ με τίτλο «Ο

Ακρικός Πλούτος». Το ρεπορτάζ μιλούσε για τους αιγαιόγλαρους, τους σπιζαετούς και τις φώκιες και κατέληγε με την πρόταση του προέδρου της Ορνιθολογικής Εταιρείας, Κ. Βασιλάκη, να ενταχθούν τα Ίμια και οι υπόλοιπες βραχονησίδες στο δίκτυο Natura, καθώς «η ανακήρυξή τους σε προστατευόμενες περιοχές θα εξασφάλιζε τη μόνιμη παρουσία ανθρώπων και τη θωράκιση της ελληνικότητάς τους».⁸

Πράγματι, τον Αύγουστο του 1996, τα Ίμια και οι γύρω βραχονησίδες εντάχθηκαν στο δίκτυο Natura. Ο τότε υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), Κ. Λαλιώτης, ήταν ο πρωτομάστορας αυτής της πολιτικής. Το ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν αυτό που χρηματοδοτούσε τις έρευνες της Ορνιθολογικής και των άλλων περιβαλλοντικών ΜΚΟ για τις βραχονησίδες, το ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν που συνέταξε τη λίστα με τις ελληνικές περιοχές Natura, και το ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν που ενέταξε στη λίστα τα Ίμια και τις υπόλοιπες βραχονησίδες του Αιγαίου. Είμαστε βέβαιοι πως το ΥΠΕΧΩΔΕ χρηματοδοτούσε και τα αντίστοιχα «οικολογικά» ρεπορτάζ των εφημερίδων.

Το 1997, η εφημερίδα Ριζοσπάστης προσπαθούσε να εκφράσει το θαυμασμό της για την Ορνιθολογική Εταιρεία και το πατριωτικό της έργο κάνοντας ταυτόχρονα κριτική στο ΥΠΕΧΩΔΕ. Το αποτέλεσμα είναι ιδιαίτερος αμήχανο:

[...] της έξοχης δουλιάς [sic] της για τα πουλιά του Αιγαίου η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Μέσα από ένα πλούσιο και ταυτόχρονα εντυπωσιακό φωτογραφικό υλικό και επεξηγηματικά κείμενα (το βιβλίο είναι δίγλωσσο) η ΕΟΕ προσπαθεί να αναδείξει διά μέσου του κόσμου των πουλιών το φυσικό χαρακτήρα του αρχιπελάγους του Αιγαίου που διαμορφώνεται από τη θάλασσα, τις βραχονησίδες, τη χαμηλή βλάστηση κλπ. Η έκδοση έγινε με τη χρηματοδότηση του ΥΠΕΧΩΔΕ. Κι εδώ είναι το ευτράπελο. Ένα υπουργείο που ευθύνεται για τη βαρβαρότητα της συμπεριφοράς του στο περιβάλλον (Σπάτα, Πάρκο Ελευθερίας, Εγνατία, ΦΙΞ) βοηθά μια μη κυβερνητική οργάνωση με σημαντική προσφορά. Αντιφάσεις, άλλοθι για την πολιτική του ή εκταμίευση (υποχρεωτική) κάποιων κονδυλίων; Ό,τι και αν συμβαίνει, αυτό που έχουμε να σημειώσουμε είναι ότι η δουλιά της ΕΟΕ είναι κάτι περισσότερο από καλή.⁹

Τα χρόνια που ακολούθησαν την κρίση των Ιμίων, το ελληνικό κράτος αναδιπλώθηκε. Οι περιοχές Natura μπορεί να κατοχυρώθηκαν, η «προστασία» τους όμως μπήκε στον πάγο. Ο Ριζοσπάστης υπερθεματίζοντας σε πατριωτισμό, παραπονιόταν:

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγχαίρει την Ελλάδα, γιατί έχει προτείνει ένα μακρύ κατάλογο με προστατευόμενους φυσικούς χώρους, όπως προβλέπει η οδηγία 43 του 1992 (οδηγία "Habitats"). Λυπάται, όμως, γιατί η Ελλάδα δεν έχει ενσωματώσει την οδηγία στην εθνική της νομοθεσία, παρά την καταδίκη της από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.¹⁰

Οι ελληνικές βλέψεις για πλήρη κυριαρχία στο Αιγαίο όμως αναγκάστηκαν να μπουκωθούν στο ψυγείο και να περιμένουν. Ξαναβγήκαν στο προσκήνιο μετά το

ΤΗΝ ΕΙΚΕ ΕΞΑΙΤΕΙΛΕΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Δεν θα γίνει σήμερα εκδήλωση στην Ίμια

Η Αθήνα αμφισβητεί τον ειρηνιστικό χαρακτήρα της

ΔΕΝ ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ να πραγματοποιηθεί η προγραμματισμένη για σήμερα το πρωί στην Ίμια ειρηνιστική διαδήλωση της τουρκικής οικολογικής οργάνωσης «Μεσόγειος» (Akdeniz S.O.S.). Καθ'όλη τη διάρκεια της εκδήλωσης θα κεντραριστεί ολόκληρο το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας των οικολογικών οργάνωσεων. Οπως δήλωσε ο Γ. Χριστοφίδης «δεν ενδέχεται μια τέτοια εκδήλωση στην περιοχή πολιτική ανεutralität και απορροπεί να μη κινούμε καμία δραστηριότητα».

Όπως μεταδίδει το ΑΠΕ από την Κωνσταντινούπολη έγραψε απηγή δηλώνει ότι «δεν αναμένεται να υπάρξει μονομερής εκδήλωση της τουρκικής οικολογικής οργάνωσης, η οποία θα προσέλασε στην επιτομή που έχει διαμορφωθεί, μετά την πρόσφατη κρίση».

Στο μεταξύ χθες στην Αθήνα η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ, η οποία δεν αναφέρει να συμβαίνει τις οικολογικές οργανώσεις και ακόμη δεν έχει πάρει κάποια θέση για προτάσεις όπως της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας που έπρεπε ότι η λήξη των βραχονησίδων μπορεί να θεωρηθεί μέσω της οικολογικής τους αξίας, οργάνωσε σύσκεψη. Το θέμα της σύσκεψης ήταν η προστασία των περιβάλλοντος των βραχονησίδων και συμμετείχαν ο ελληνικό δίκτυο «Μεσόγειος S.O.S.», η Άμεση Πράξη για την Προστασία της Θαλάσσιας Χλωρίδας, η Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Περιοχικής Φύσης, η Ελληνική Εταιρεία, το

Medassei και το WWF Ελλάς. Ο υποπρόεδρος ΠΕΧΩΔΕ Κ. Λαλιώτης υποστήριξε κατά πληροφορίες ότι θα συγκεντρωθεί όλα τα στοιχεία για την οικολογική σημασία της περιοχής και σύντομα θα διατυπώσει τις προτάσεις του.

Αργότερα βράδυ τρεις οργανώσεις, Ελληνική Εταιρεία, η Ορνιθολογική και η WWF Ελλάς με ανακοίνωσή τους, εκφράζουν την εκάστη τους και τη διαφωνία τους «με την πρόθεση της Τουρκικής Μεσόγειος S.O.S. να μεταβεί στην Ίμια». Όπως επισημαίνεται στην ανακοίνωσή τους η εκδήλωση αυτή συνοδεύεται από επιστολή Τούρκου κατήγηγη προς αποδέκτες σε όλο τον κόσμο, στην οποία δηλώνεται ότι η Ίμια είναι τουρκική, ότι απειλούνται οι φώκιες στην περιοχή από τις κινήσεις των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και ζητείται η αποστολή διαμαρτυριών προς το ΥΠΕΧΩΔΕ και τις ελληνικές περιφέρειες. Οι τρεις οργανώσεις πιστεύουν ότι η εκδήλωση, και μάλιστα σε ελληνικό έδαφος, δεν πρέπει να γίνει.

Η τουρκική οργάνωση Μεσόγειος S.O.S. οι ανακοίνωσή της με ημερομηνία 31 Ιανουαρίου που έστειλε στις δύο περιβαλλοντικές οργανώσεις ανέφερε μεταξύ άλλων ότι διοργανώνει τη διαμαρτυρία με σύνθημα «η περιοχή ανήκει στις θαλάσσιες φώκιες! Τα όπλα απαγορεύονται», ενώ «για την προστασία της θαλάσσιας φύσης που ζει στις περιοχές αυτές θα πρέπει η Ελλάδα και η Τουρκία να συνεργαστούν ειρηνικά για να δημιουργήσουν θαλάσσια οικολογικά πάρκα».

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΧΩΡΙΣ «ΕΙΡΗΝΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ»

Εφημερίδα Αυγή 02/02/1996. Μία εβδομάδα αφότου ο τουρκικός κι ο ελληνικός στόλος σφίγγονται έξω απ' τα Ίμια λέγοντας ο ένας στον άλλον «τι κοιτάς ρε βλάκα;». Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία «εξηγεί ότι η ελληνικότητα των βραχονησίδων μπορεί να θεωρακιστεί μέσω της οικολογικής τους αξίας». ΤΟ ΥΠΕΧΩΔΕ αδιαφορεί για την ελληνικότητα και «οργανώνει σύσκεψη με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος των βραχονησίδων». Η τουρκική περιβαλλοντική οργάνωση Μεσόγειος SOS «δηλώνει ότι οι φώκιες απειλούνται από τις κινήσεις των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων». Κι όλοι μαζί μάς δουλεύουν φιλό γαζί.

2010, με την έλευση της κρίσης και την όξυνση των διακρατικών ανταγωνισμών στη Μέση Ανατολή.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΕΝ ΜΕΣΩ ΚΡΙΣΗΣ

Η νέα φάση του ελληνοτουρκικού ανταγωνισμού ξεκίνησε με τον πρωθυπουργό Γ. Παπανδρέου, τον επονομαζόμενο και «Γιργακί», να κηρύττει χρεοκοπία από το γραφικό Καστελόριζο. Αυτό που ακολούθησε ήταν η εξοικείωση όλων μας με την ΑΟΖ, τα 6 και τα 12 ναυτικά μίλια, τις βραχονησίδες, τις ελληνικές πετρελαϊκές εξερευνησεις στα πιθανοκοιτάσματα του Αιγαίου, την «τουρκική προκλητικότητα» και άλλα πολλά. Μαζί, ίσως λίγο πιο αθόρυβα, ξανάρχιζε να δουλεύεται και η περιβαλλοντική προστασία των θαλασσών.

Το Σεπτέμβριο του 2010, το ελληνικό κράτος χαρακτήρισε μια σειρά περιοχών ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας και το 2016 άρχισε να αναθεωρεί τον κατάλογο των περιοχών Natura, προσθέτοντας 100 ακόμη περιοχές μεταξύ των οποίων κι ένα κάρο βραχονησίδες και θαλάσσιες περιοχές στα παράλια της Τουρκίας.¹¹

Το 2018, όταν η λίστα τελικά εγκρίθηκε, το τουρ-

κικό υπουργείο Εξωτερικών αντέδρασε λέγοντας τα εξής:

Η χώρα μας δεν φέρει καμία αντίρρηση στους γενικούς στόχους και το περιεχόμενο των περιβαλλοντικών προγραμμάτων της ΕΕ, όπως το «Natura 2000» και το Corine Bird Directive, κλπ. Ωστόσο, είναι ευρέως γνωστό ότι η Ελλάδα εκμεταλλεύεται εδώ και καιρό αυτά τα προγράμματα σε σχέση με τα ζητήματα που αφορούν το Αιγαίο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η Ελλάδα εκμεταλλεύεται το πρόγραμμα της ΕΕ, «Natura 2000», μέσω της εθνικής της νομοθεσίας. Η Ελλάδα, μετά την κρίση των Ίμίων το 1996, συμπεριέλαβε στο πρόγραμμα «Natura 2000» τις βραχονησίδες των Ίμίων, καθώς και κάποια άλλα νησιά του Αιγαίου, όπου η κυριαρχία τους δεν έχει παραχωρηθεί στην Ελλάδα μέσα από διεθνείς συμφωνίες.¹²

Το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών χαρακτήρισε προκλητική την ιδέα ότι θα μπορούσε το τουρκικό κράτος να εργαλειοποιεί την προστασία του περιβάλλοντος για να ενισχύσει τις βλέψεις του στο Αιγαίο και απάντησε με το διόλου προκλητικό «να μετράτε τα λόγια σας». Μάλιστα ο πάλαι ποτέ υπουργός ΠΕΧΩΔΕ των '90s Κ. Λαλιώτης έσπευσε να τοποθετηθεί στη συζήτηση για να δικαιώσει τις προεκοσασίας κινήσεις του ως υπουργός. Το 2018 ο Λαλιώτης ήταν ιδιαίτερως αναλυτικός στα λεγόμενά του, πιθανότατα διότι η διεκδίκηση της υστεροφημίας υπερέβη την εχεμύθεια. Ο πρώην υπουργός είπε τα εξής:

Το Δίκτυο NATURA2000 κατοχυρώνει συνδυαστικά τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας σε κρίσιμες περιοχές στα νησιά του Αιγαίου και στον Έβρο γιατί αυτές οι προστατευόμενες περιοχές απεικονίζονται και επικυρώνονται στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο NATURA 2000 και κατ' επέκταση στους αντίστοιχους Ευρωπαϊκούς Οδηγίες. [...] Με αυτόν τον τρόπο, αυτονομία, κατοχυρώνουν ζωτικά εδαφικά και κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας μας. [...] Το Δίκτυο NATURA 2000 είναι πολύ κρίσιμο και εξόχως χρήσιμο για την Ελλάδα τόσο στο Αιγαίο όσο και στη Θράκη.¹³

Με άλλα λόγια, ο πρώην υπουργός παραδεχόταν ότι το δίκτυο Natura λιγότερο έχει να κάνει με την προστασία της φύσης και περισσότερο με την προστασία των ελληνικών συμφερόντων στον ελληνοτουρκικό ανταγωνισμό. Παραδεχόταν ότι η Ελλάδα προσπαθούσε να χώσει εδάφη στις λίστες Natura ώστε η διεκδίκηση τους από την Ελλάδα να έχει ευρωπαϊκή κάλυψη. Παραδεχόταν στην ουσία ότι η ανακοίνωση του τουρκικού υπ.Εξ. ψιλολέει την αλήθεια.

Ο ΚΟΥΛΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Από το 2018 και μετά, το θέμα «προστασία του Αιγαίου» δεν προχώρησε ιδιαίτερα. Μέχρι τον περασμένο Απρίλιο, όταν στην Αθήνα διοργανώθηκε η 9η Διεθνής Συνδιάσκεψη «Our Ocean Conference 2024». Ανάμεσα στα διάφορα που συζητήθηκαν εκεί ήταν και η διεύρυνση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, με τη δημιουργία δύο νέων

θαλάσσιων πάρκων, ένα στο Ιόνιο κι ένα στο Αιγαίο. Τα δύο πάρκα καλύπτουν μια τεράστια έκταση από την Κεφαλονιά μέχρι την Κρήτη κι από τη Μήλο μέχρι τη Νίσυρο, μια έκταση που περιλαμβάνει και εκτάσεις που δεν ανήκουν καν στα ελληνικά χωρικά ύδατα με καμία πιθανή μέτρηση (ούτε με 6, ούτε με 12 ναυτικά μίλια, ούτε με βραχονησίδες, ούτε χωρίς). Το θαλάσσιο πάρκο του Αιγαίου περιλαμβάνει και 45 ακατοίκητες νησίδες.¹⁴

Ο υπουργός Περιβάλλοντος (πλέον στον τίτλο έχει ξεμείνει μόνο το περιβάλλον – τα δημόσια έργα πήγαν φούντο) μάς διαβεβαίωσε ότι τα πάρκα θα έχουν στόχο την «προστασία θαλάσσιων θηλαστικών και θαλασσοπούλιων» και ότι «τα όρια τους θα καθοριστούν έπειτα από ειδική επιστημονική μελέτη, δεν θα καθοριστούν με πολιτικούς όρους». Συμπλήρωσε ότι «για την επιτήρηση των δύο εθνικών πάρκων θα δημιουργηθεί ένα υπερασύγχρονο σύστημα παρακολούθησης με drones και ραντάρ, που θα μεταδίδουν πληροφορία σε πραγματικό χρόνο, αλλά και σκάφη επέμβασης».¹⁵

Το ελληνικό κράτος, δηλαδή, την ίδια στιγμή που ανακοινώνει την αναμόρφωση των ενόπλων δυνάμεών του με τίτλο Ατζέντα 2030, την ίδια στιγμή που αγοράζει εξοπλισμούς με το τσουβάλι, την ίδια στιγμή που μιλά δημόσια για χεί-τεκ ένοπλες δυνάμεις, για γυναίκες στο στρατό, για φινλανδικά μοντέλα ενόπλων δυνάμεων, για αντιπυραυλικούς θόλους στα πρότυπα του Ισραήλ και άλλα τέτοια... ε, ταυτόχρονα ανακοινώνει κι ότι θέλει να στηρίξει ένα σύστημα παρακολούθησης με drone και radar σε όλο το Αιγαίο. Αλλά αυτό υποτίθεται πως δεν έχει σχέση με το στρατό. Όχι, όχι. Αυτό είναι για την «προστασία της θαλάσσιας χλωρίδας και των αιγαίογλωρων». Λέτε να μας περνάνε λίγο για μαλάκες; Και σα να μην έφτανε αυτό, το ελληνικό κράτος σκο-

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
Σέμος, Σαμπούλα, Ικαρία, Φούρνα	135	✓
Γιάλιος, Αρκί, Αγαθονία, Αρκαγγέλος, Λέρος, Καλόγηρος, Τέμενος, Ίμια, Ψέριμος, Πηγάδι, Κός, Γυαλί, Πασαρά, Αναλήουσα, Τήλος, Αναπήλος, Σύμη, Νήσος, Σέσκλιο, Χάλια, Αλιμά, Ρόδος, Μεγίστη, Ρέ, Στραγγυλή	71	✓
Αστακίδα, Σαρία, Κάρπαθος, Αρμαθιά, Κλαος	53	✓

Πηγή: ΜΟΠ/Δίκτυο Ελληνικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, 1996

ΦΩΚΙΕΣ ΠΑΝΤΟΥ

Η λίστα αυτή χρησιμοποιήθηκε για να υποστηριχτεί πως οι βραχονησίδες μας είναι «τόποι προστασίας της άγριας ζωής». Στη λίστα αναγράφονται 25 νησιά όπου είχαν σημειωθεί 71 εμφανίσεις φωκών από το 1991 ως το 1996. Με πρόχειρα μαθηματικά αυτό σημαίνει κάτι λιγότερο από 3 ανά νησί. Δηλαδή κάτι λιγότερο από μισή φώκια ανά νησί ετησίως. Αν υπολογίσουμε κι ότι η λίστα έχει μέσα και κάτι κανονικά νησιά κι όχι μόνο κάτι τοσοδούλικα βραχάκια, το νούμερο που αντιστοιχεί στις βραχονησίδες πρέπει να μειώνεται κι άλλο. Τα Ίμια ακούγονται στ' αλήθεια υγροβιότοπος με τα όλα τους, ε;

ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΙ

Το CNN περιέγραφε τα Ίμια ως έναν βράχο «στον οποίο δεν κατοικούν άνθρωποι, αλλά κάτι λαγοί, θαλασσοπούλια και κατσίκια». Και μπορεί το ελληνικό κράτος να βρήκε χρήση και γι' αυτά, αλλά δεν έμεινε εκεί. Προσπάθησε να φυτέψει και ανθρώπους πάνω στις βραχονησίδες, μπας και τις μετατρέψει τεχνηέντως σε «νησιά».

Το καλοκαίρι του 1995 ο τότε υφυπουργός Άμυνας Μ. Μπεντενιώτης, μαζί με τον υπουργό Αιγαίου Α. Κοτσακά είχαν εκπονήσει ένα πρόγραμμα εποικισμού 18 βραχονησίδων με πρόσημα -τι άλλο;- την προστασία του περιβάλλοντος. Το πρόγραμμα περιλάμβανε το χτίσιμο σπιτιών και τη δωρεάν παροχή τους σε 1.700 υποψήφιους ~~πράκτορες~~, εεε... κατοίκους. Για να καταλάβετε τη σύνθεση των υποψηφίων, ο Μ. Μπεντενιώτης έλεγε ότι «είχε εκφραστεί μεγάλο ενδιαφέρον από μια ομάδα αποστράτων του πολεμικού μας ναυτικού».¹⁹

Λίγους μήνες αργότερα, το γνωστό επεισόδιο έβαλε το σχέδιο «εποικισμό» πίσω στο ντουλάπι και οδήγησε στη μετάθεση του Μπεντενιώτη σε άλλο υπουργείο. Το σχέδιο ξαναβγήκε από το ντουλάπι το 2017, ακριβώς δηλαδή πάνω στην ώρα που το ελληνικό κράτος προσέθετε 100 νέες περιοχές στο δίκτυο Natura. Το όλο πράγμα πέρασε στα ψιλά: ο υφυπουργός Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής του Σύριζα, Ν. Σαντορινιός, απαντώντας σε ερώτηση του βουλευτή της Χρυσής Αυγής Ν. Κούζηλου, ανέφερε πως καταβάλλονται προσπάθειες για την προοπτική κατοίκησης 28 μικρών νησιών και βραχονησίδων ώστε αυτά να αποκτήσουν οικονομική δραστηριότητα για εθνικούς κυρίως λόγους». Δεν ήταν απλά άλλη μία επίδειξη συνεργασίας Σύριζα-Χ.Α. Ήταν η επαναφορά μιας βαθιά ελληνικής πολιτικής που δε γνωρίζει κόμματα.

πρέπει να τα κάνει όλα αυτά με ένα σκασμό ευρωπαϊκά λεφτά.¹⁶

Η Τουρκία φυσικά αντέδρασε λέγοντας πως η Ελλάδα εργαλειοποιεί το περιβάλλον, η Ελλάδα απάντησε ότι η Τουρκία πολιτικοποιεί ένα αμιγώς περιβαλλοντικό ζήτημα και πέρα από μερικά εκατέρωθεν γαυγίσματα το πράγμα έμεινε εκεί (φυσικά μέχρι νεωτέρας, γιατί μια ιστορία πενήντα χρόνων δεν σταματά έτσι απλά).¹⁷

Αξίζει όμως να θυμίσουμε το εξής: η στρατηγική του ελληνικού κράτους απέναντι στην Τουρκία παριστάνει ότι είναι ανακλαστική και τοπική: αναγκαστικές -και μάλλον κόσμιες- απαντήσεις στην «αναίτια τουρκική προκλητικότητα». Στην πραγματικότητα, η ελληνική αντιτουρκική στρατηγική είναι ενεργητική και παγκόσμια: συνίσταται από σειρά ελληνικών πρωτοβουλιών και συνιστά τον πυρήνα της συμμετοχής του ελληνικού κράτους στον παγκόσμιο πόλεμο.¹⁸

Το βέβαιο πάντως είναι πως «όλα αυτά» δεν είναι αποκλειστικά προσανατολισμένα στην Τουρκία. Μπορεί η διάλυση του τουρκικού κράτους να αποτελέσει τον διακαή πόθο και τον πολικό αστέρα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, αλλά το ελληνικό κράτος γνωρίζει καλά ότι αυτό που συντελείται είναι ένας παγκόσμιος πόλεμος με τα όλα του. Και έχει κάθε πρόθεση να ανακατευτεί σε όλα τα μέτωπα που ξανοίγονται εμπρός του: από την Ουκρανία ως την Παλαιστίνη κι από την Λιβύη ως την Υεμένη και τη διώρυγα του Σουέζ.

Τα θαλάσσια πάρκα και η προστασία του σπιζαετού λοιπόν δεν έχουν στο νου τους μόνο την Τουρκία. Αποτελούν μια συνολικότερη γλώσσα, τη γλώσσα του περιβάλλοντος, η οποία μεταξύ των άλλων κρατικών χρήσεων που διαθέτει, διαθέτει κι αυτήν: την επέκταση της επικράτειας και το καλύτερο πλασάρισμα στους διακρατικούς ανταγωνισμούς.

Μ' αυτή την έννοια, οι σπιζαετοί, οι φώκιες και οι αιγιάοι δεν είναι ζώα. Είναι κομμάτι της συνολικότερης πολεμικής προετοιμασίας ενός κράτους που βαδίζει ολοταχώς προς το σφαγείο.

1. Κ. Μητσοτάκης, «Η προστασία του περιβάλλοντος είναι και γαλάζια», *Καθημερινή*, 15/04/2024.
2. Εντάξει, η αλήθεια είναι ότι έτσι τιπολόφρησε το κείμενο του Νέγκρι ο Καραμπελιάς, αλλά το νόημα το πιάνετε.
3. Ο ειδικός ήταν ο Τζορτζ Κέναν. Περισσότερα για αυτές τις ιδέες στο «Καθαρός Αέρας κι Αέρας Κοπανιστός», *Antifa* #89, 03/2024.
4. Ο ειδικός που χάραξε τη στρατηγική της «ανάσχεσης» όλως τυχαίως ήταν και πάλι ο Τζορτζ Κέναν. Περισσότερα για αυτές τις ιδέες στο *Autonome Antifa, Η στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου*, Μάιος 2015.
5. Για τα ευρωπαϊκά ποσοστά βλ. Wikipedia -> Natura 2000. Για τα ελληνικά ποσοστά βλ. «Το θαλάσσιο δίκτυο Natura επεκτείνεται», *Καθημερινή*, 02/07/2016 και «Our Ocean Conference 2024: Αναλυτικά οι πόροι και η κατανομή των 780 εκατ. για τις 21 δράσεις προστασίας των ελληνικών θαλασσών», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 21/04/2024.
6. «Οι γλάροι των βραχονησίδων», *Τα Νέα*, 11/07/1997.
7. «Η οικολογική σημασία της Ίμια», *Αυγή*, 31/01/1996. Ο τουρισμός δικός μας.
8. «Ο ακριτικός πλούτος», *Αυγή*, 04/02/1996.

ΣΠΙΖΑΕΤΟΣ Η ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΟΥ

Καλά, γι' αυτό κάνετε έτσι;

9. «Τα πουλιά του Αιγαίου», *Ριζοσπάστης*, 18/01/1997.
10. «Προσφυγή κατά της Ελλάδας μετά πολλών ... επαινών», *Ριζοσπάστης*, 31/07/1998.
11. «Το θαλάσσιο δίκτυο Natura επεκτείνεται», *Καθημερινή*, 02/07/2016.
12. «Τουρκικό ΥΠΕΞ: Δεν υπάρχει αμφιβολία σχετικά με την κυριαρχία μας πάνω στα Ίμια - Άμεση απάντηση από την Αθήνα», *Καθημερινή*, 31/03/2018. Ο τουρισμός δικός μας.
13. «Κώστας Λαλιώτης: "Το Δίκτυο Natura 2000 ακυρώνει την στρατηγική της Τουρκίας για τις Γκρίζες Ζώνες"», *apoixtoparathyro.gr*, 10/05/2018.
14. Αυτό είπε ο Α. Συρίγος στο ράδιο της ΕΡΤ, «Α. Συρίγος στο Πρώτο: Οι Τούρκοι αντέδρασαν για να αντιδράσουν - Θα ακουγόταν γελίο το casus belli για τα θαλάσσια πάρκα (audio)», *ertnews.gr*, 11/04/2024.
15. «Νέα θαλάσσια πάρκα, περιορισμός στην αλιεία - Οι δεσμεύσεις της Ελλάδας στη διεθνή διάσκεψη «Our Ocean»», *Καθημερινή*, 09/04/2024.
16. «Απαγορευμένες ζώνες για τις μηχανότρατες και νέες προστατευόμενες περιοχές - Οι δεσμεύσεις για τις ελληνικές θάλασσες», *in.gr*, 22/05/2024.
17. «Η Τουρκία αντιδρά για τα θαλάσσια πάρκα: Αμφισβητεί την κυριαρχία νησιών του Αιγαίου», *Καθημερινή*, 10/04/2024 και «Απάντηση Αθήνας σε Αγκυρα για τα θαλάσσια πάρκα: Πολιτικοποιείτε ένα αμιγώς περιβαλλοντικό ζήτημα», *Καθημερινή*, 10/04/2024.
18. Αυτά λέγαμε πέρυσι τέτοια εποχή στο «Ποτέ μην τα βάζεις με την Τουρκία μοναχούλης σου», *Antifa* #84, 03/2023.
19. Μ. Μπεντενιώτης, «Ο Σημίτης με άλλαξε Υπουργείο για να μην εποικίσω 18 βραχονησίδες!», *Εστία*, 13/04/2021. Το άρθρο έχει αναδημοσιευτεί σε διάφορες άλλες ακόμη πιο λούμπεν πηγές.